

Ocena dostępności do terenów zieleni publicznej

autor: mgr inż. arch. kraj. Joanna Lipsa

promotor: dr hab. inż. Maria Hełdak, prof. nadzw.

promotor pomocniczy: dr hab. inż. Joanna Kamińska, prof. nadzw.

Praca doktorska podejmuje tematykę terenów zieleni publicznej i dostępu do nich mieszkańców miast. Badania skupiają się na 18 miastach wojewódzkich, a w głównej mierze dotyczą terenów zabudowy wielorodzinnej na obszarze Wrocławia.

Dysertacja realizuje jeden główny cel badań. Jest nim próba opracowania wytycznych do oceny dostępności terenów zieleni publicznej dla mieszkańców miast oraz określenie zasad sformułowania rekomendacji na potrzeby polityki lokalnej w zakresie planowania i kształtowania terenów zieleni, dążących do poprawy jakości życia w miastach w zakresie dostępu do obszarów publicznych porośniętych roślinnością.

Ocena ta została podzielona na kilka mniejszych etapów (cele pomocnicze):

- Zapoznanie się z metodami mierzenia dostępu do terenów zieleni dla mieszkańców miast,
- Zestawienie używanych metod w polskich miastach o statusie wojewódzkim,
- Przeprowadzenie pogłębionych badań na terenie Wrocławia (sondaż wśród mieszkańców oraz szczegółowa analiza i ocena dostępności do terenów zieleni mieszkańców osiedli mieszkaniowych we Wrocławiu).

Przeprowadzone rozważania potwierdziły cztery postawione hipotezy, zakładające że:

- miary dostępności do terenów zieleni są odmienne w zależności od przyjętych definicji powierzchni zieleni publicznej i sposobu liczenia dostępności, a co za tym idzie nie mają przełożenia na politykę przestrzenną jednostek administracyjnych;
- wybór terenów zieleni przez mieszkańców zależy zarówno od ich wielkości jak i odległości od miejsca zamieszkania, a także elementów wyposażenia. Najchętniej odwiedzanymi terenami były parki o powierzchni 2-20 ha, znajdujących się w odległości do 1 km od miejsca zamieszkania. Dużą popularnością cieszyły się też tereny w zasięgu do 1,6 km pod warunkiem, że ich powierzchnia wynosiła powyżej 10 ha, a obszar był atrakcyjnie urządzone i sprzyjał aktywnościom fizycznym;
- pandemia COVID-19 zmieniła podejście do terenów zieleni i przyczyniła się do częstszych odwiedzin obszarów zieleni przez mieszkańców dużych miast. Ponad 63%

respondentów wskazało, że częściej przebywa wśród zieleni, a spośród pozostałej grupy prawie 26% odwiedza już wcześniej tereny zieleni codziennie. Pozyskane dane ukazały także dużą różnorodność form spędzania wolnego czasu;

- prowadzone badania pozwoliły na zaproponowanie kierunków i sposobów modyfikacji określania terenów zieleni, a także ich dostępów dla różnych typów zabudowy, co ostatecznie doprowadziło do sformułowania wytycznych, które przysłużą się do poprawy jakości życia mieszkańców miast. Na przykładzie Wrocławia ukazano zależności między strukturą zieleni a jakością życia oraz prawidłowości w korzystaniu z terenów zieleni przez mieszkańców miasta. Nie wykazano zależności między przyjętą typologią morfologiczną poszczególnych wrocławskich osiedli, a dostępnością terenów zieleni. Zauważono jednak zróżnicowanie w dostępie do zieleni ze względu na rodzaj zabudowy mieszkaniowej. Badania wymagają dalszej pogłębionej analizy.

W części teoretycznej pracy szczegółowo omówiono polskie regulacje prawne związane z wymogami w zakresie kształtowania terenów zieleni, definicji określających powierzchnię biologicznie czynną, a także zapisy obowiązujące w poszczególnych miastach wojewódzkich. Przytoczono również historie terenów zieleni na świecie.

Część praktyczna pracy dotyczyła oceny rozbieżności wyników w stosowanych metodach wyliczania dostępu do terenów zieleni w miastach wojewódzkich. Na podstawie analizy przeprowadzonych badań i dostępnych danych porównano wyniki opisujące ocenę dostępności w poszczególnych miastach. Przeprowadzono również badanie świadomościowe wśród mieszkańców Wrocławia, aby lepiej poznać ich preferencje dotyczące odwiedzanych terenów. Następnie przeprowadzono inwentaryzację i analizy dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i terenów zieleni w najbliższym jej otoczeniu. Zebrane dane posłużyły następnie do zmapowania terenów zieleni i określeniu ich dostępności dla mieszkańców w podziale na 4 kategorie powierzchni: od 0,1 do 2 ha, od 2 do 20 ha, od 20 do 100 ha i powyżej 100 ha. Dla każdego osiedla zestawiono średnie odległości i wielkości terenów w podziale na kategorie powierzchni opisane powyżej z uwzględnieniem różnego typu zabudowy wytypowanej przez Autorkę. Na podstawie wyników oceniono dostępność terenów zieleni dla każdego osiedla.

Prace badawcze pozwoliły na sformułowanie wytycznych, które powinny być brane pod uwagę przy planowaniu i zakładaniu nowych terenów zieleni. Praca poszerza zakres tematów związanych z dostępnością do terenów zieleni w ujęciu przestrzennym.

Słowa kluczowe: publiczne tereny zieleni, dostępność, zabudowa wielorodzinna, planowanie przestrzenne, partycypacja społeczna